

Ds. Arjan van Groos (1962 - 2014)
Tekst: Spreuken 4, 23
Ochtenddienst

Broeders en zusters,

1. **Votum**
2. **Zegengroet**
3. **Zingen : Gezang 133 : 1, 3 en 5**
4. **Lezing van de wet**
5. **Zingen : Gezang 170 : 2 en 3**
6. **Gebed voor vergeving van de zonden en vernieuwing door de Heilige Geest**
7. **Schriftlezing : Mattheüs 15 : 12 – 20 en Spreuken 4 : 20 - 27**
8. **Zingen : Psalm 112 : 1 en 3**
9. **Tekst : Spreuken 4 : 23**
10. **Prediking**
11. **Zingen : Gezang 103 : 5 en 6**
12. **Dankzegging en voorbede**
13. **Dienst van de offergaven**
14. **Slotzang : Psalm 119 : 42 en 49**
15. **Zegen**

Geliefde gemeente van onze Here Jezus Christus, broeders en zusters, groot en klein,

Waar staat dat dat niet mag? Waar staat dat ik dat moet doen? Veel discussies over wat wel of niet mag, worden vanuit deze invalshoek gevoerd. We zien het overal om ons heen. Er is een sterke neiging om alles met regeltjes dicht te willen timmeren. Als er iets mis is gegaan dan moet herhaling met regeltjes worden voorkomen. Als ik goed ben ingelicht dan gaat het op middelbare scholen ook steeds meer zo. Allerlei regels en controlesystemen worden bedacht om leerlingen maar het gewenste gedrag te laten vertonen. Je zou dit een juridisering van het leven kunnen noemen. Regels moeten houvast geven en mensen in de goede richting duwen. Maar het is een veeg teken als een samenleving op de juridische toer gaat. Het is een teken van armoede. **[Regels en controle]** Want ieder mens die zichzelf en beetje kent, weet dat regels maar in beperkte mate werken. Dat is vandaag zo, maar ook Paulus wist hier al van. In Romeinen 7,8 schrijft hij dat de zonde van het gebod gebruik heeft gemaakt om begeerten in mij op te wekken. Juist wat verboden is, is aantrekkelijk. En waarom? Omdat het verboden is. Zo krom zitten wij mensen in elkaar. Juist het verbod maakt iets aantrekkelijk. We noemen deze vorm van ethiek wel een regelethiek. In een regelethiek wordt in regels vastgelegd wat goed is en kwaad.

Maar is er een nog belangrijker reden om deze juridisering een teken van armoede te noemen. Het betekent namelijk dat steeds mensen vanuit zichzelf geen echte impulsen hebben om het goede te doen. De deugdeethiek, die in vroeger tijd heel populair was, zoekt zijn kracht niet zoekt in regels en controle, maar zoekt die zijn kracht in het denken van de mens. In het hart van de mens. Het is een ethiek die mensen waarden en normen wil bijbrengen. En wel op zo'n manier dat die van die mens zelf worden. Mensen doen dan niet langer het goede omdat het ze wordt voorgeschreven of omdat ze bang zijn gestraft te worden, maar omdat ze vanuit zichzelf het goede willen doen. Ik kom uit een tijd waarin dat nadrukkelijker deel uitmaakte van de opvoeding dan vandaag de dag. **[Deugdeethiek]** Op de basisschool kreeg ik nog cijfers voor gedrag en vlijt. Ik weet niet hoe het nu is op de basisschool, maar er is een tijd geweest dat daar geen cijfers worden werden gegeven. Bij de deugdeethiek gaat het erom dat je deugden nastreeft. Goede eigenschappen ontwikkelt. Eigenschappen als vriendelijk, beschaafd, fijngevoelig, zachtmoedig, barmhartig, zorgzaam, gastvrij, eerlijk, trouw, moedig. Die

eigenschappen waar de Heer Jezus het in de zaligsprekingen uit Mattheüs 5 over spreekt. Maar deugdethiek lijkt uit te zijn. Waar het ooit een compliment was als de mensen van je zeiden dat je een brave jongen of braaf meisje bent, daar is dat tegenwoordig eerder iets waar je om uitgelachen wordt.

Het mag ergens opmerkelijk genoemd dat in onze tijd er zo weinig aandacht en waardering is voor deugden. Want alle mensen hebben het heel druk met zichzelf. Door mensen die er studie naar maken, wordt dit wel het 'project zelf' genoemd. We zijn steeds met onszelf bezig. Met het opbouwen van een imago. Met het juiste type kleding, de juiste gadgets, de juiste auto en noem het allemaal maar op. Alles moet passen bij wie jij wil zijn. En wie ik wil zijn is daarbij niet een vast gegeven, maar ik vraag me steeds af of ik misschien toch niet liever een ander mens zou willen zijn en wat daarvoor nodig zou zijn. Maar wie zou denken dat dat ook door zou werken in een herleving van de deugdethiek, waarbij de mens ook bezig is met wie hij van binnen is, met zijn hart, heeft het mis.

En wat het meest zorgen baart is dat het ook onder christenen zo weinig aandacht krijgt. Want zijn wij ermee bezig? Met het ontwikkelen van deugden? *[Geestelijke armoede]* Voor onszelf? Voor eventuele kinderen? Wat heeft onze aandacht? Wanneer zijn wij geslaagd in dit leven? Als wij een mooie carrière hebben gemaakt een leuk gezin hebben, de kinderen het goed doen? Of als wij mensen zijn geworden zoals God ze graag ziet? Mensen die meer en meer op zijn Zoon Jezus Christus lijken? Want laten we goed beseffen. Dat is waar God naar kijkt. De deugdethiek heeft verreweg de voorkeur heeft bij de HERE, onze God. Die voorkeur is zelfs zo sterk dat er voor mensen die regeltjes, controle en straffen nodig hebben om zich te gedragen geen blijvende plaats in het Koninkrijk van God is. Want het gaat de HERE om ons hart.

Ik heb de tekst van vanmorgen zo voor u samengevat:

***[Thema]* Voor leerlingen van Jezus Christus moet de zorg voor hun hart de hoogste prioriteit hebben.**

In Spreuken 4 vinden we een aantal korte lessen. De les waar ons tekstvers uit komt is heel mooi opgebouwd. De rode draad in deze les is het menselijk lichaam. In ieder vers komt wel iets van het lichaam terug. In vers 20 het gehoor. In vers 21 de ogen en het hart. In vers 22 wordt over het hele lichaam gesproken. In vers 23 gaat het weer over het

hart. In vers 24 over de mond. In vers 25 weer over onze ogen. In de verzen 26 en 27 over onze voeten. **[Lichaam=kapstok]**

Verder zit er in deze les een duidelijke beweging. Want in de verzen 20 en 21 komen het gehoor en de ogen ter sprake als zintuigen waardoor wij dingen waarnemen. In ons opnemen en ons eigen maken. In vers 23 komt het hart als het ware als het verwerkingscentrum ter sprake. In het hart komt alles bij elkaar. Om vervolgens uit het hart weer naar buiten te treden. Want daarover gaat het vanaf vers 24. Over de woorden die over onze lippen komen. Over de manier waarop we mensen tegemoet kunnen treden. Kunnen we deze mensen recht in de ogen kijken. Niet uit brutaliteit natuurlijk, maar uit het feit dat ons geweten zuiver is en we ons nergens over hoeven te schamen. En in vers 26 en 27 gaat het dan over de wegen waarop we gaan. **[Schema]** Ik heb geprobeerd dat in een schema op de beamer weer te geven.

Het centrum is dus ons hart. Ons hart is de plaats waar het uiteindelijk allemaal gebeurt. Nu kan ik daar een heel verhaal over houden. Maar ik denk dat het nuttiger is daar heel eenvoudig nu mee aan de gang te gaan. Want veel van wat in deze les uit Spreuken 4 aan de orde komt, kunt u gelijk toepassen. De les begint met de vriendelijke woorden van een vader of leraar die de luisteraar zijn ‘zoon’ noemt. Van dat woord gaan liefde uit. De spreker laat zien dat hij met u een band heeft en hij daar blij mee is. **[Gelijk aan de gang]** Hij heeft het beste met u voor en hij wil graag wat hij weet aan u doorgeven. Zodat u en ik delen in zijn wijsheid en daardoor een beter leven kunnen leiden. Hij zegt daarom ‘heb aandacht voor mijn woorden en geef aan mijn uitspraken gehoor’. En wat doen we nu? Geven we aan deze oproep gehoor? Of stoppen we onze oren dicht? Vertrouwen we deze leraar of houden hem op afstand? Die keuze maken we in ons hart. En de keuze die u maakt heeft gevolgen voor hoe u onder deze preek zit. Voor wat u meeneemt van deze dienst. Voor hoe u vandaag leeft en mogelijk zelfs voor hoe u verder deze week bezig bent. Dat wordt allemaal bepaald door de keuze die u in uw hart maakt. Hetzelfde geldt voor de volgende aansporing van de leraar. Hij spoort ons namelijk aan om deze woorden steeds voor ogen te houden. Dan zien we ze en worden we eraan herinnerd. Of u dat doet is afhankelijk van de keuze die u in uw hart maakt. Wilt u aan uzelf werken? Wilt u steeds meer op Jezus Christus gaan lijken en Hem op deze wijze eren. Dat wordt bepaald door de keuze die u in uw hart maakt. Ja, zo spoort deze leraar

ons aan. Bewaar deze woorden in het diepst van je hart. Natuurlijk met het doel dat ze daar veilig zijn en nooit verloren gaan. **[Door de woorden]**

Vervolgens vertelt de leraar waarom hij zo graag wil dat u en ik naar deze woorden luisteren, ze voor ogen houden en in ons hart bewaren. Want deze woorden zijn leven voor wie ze aanvaarden en ze sterken ons lichaam als een medicijn. En zo is het. Als we over ons hart waken, dan zal ons leven niet vergiftigd worden door allerlei negatieve emoties. Door jaloezie, door hebzucht, door genotzucht, door vluchtgedrag, door woede of haat. Want dat zijn gevoelens die ons hart en het leven vergiftigen. Want hoe kan er ooit iets moois voortkomen uit zulke gevoelens. Natuurlijk ze komen bij ons allemaal in ons hart op. En juist daarom is het zo belangrijk dat we vooral over ons hart waken. Want als we deze negatieve emoties in ons hart niet zien, daar groeien ze daar verder en vergiftigen ze ons hart en leven. Wat al verschrikkelijk is. Maar het is nog erger omdat datgene wat in ons hart leeft doorwerkt in ons bestaan. Het werkt door in hoe we met onszelf omgaan. Zijn we zuinig op onszelf of niet. En het werkt door in hoe we met anderen omgaan. **[Genezende werking]**

Precies zoals ons in deze les wordt geleerd. Dan komen er zomaar leugens uit je mond en leugens over je lippen. Dat begint niet bij je mond, maar in je hart. Dan kun je mensen niet meer recht in de ogen kijken. Omdat je dingen hebt gedaan die niet kloppen. Je weet dat je schuldig bent, als zul je dat misschien nooit toegeven. Diep in je hart weet je het drommels goed. De Heer Jezus Christus, onze hoogste Profeet en Leraar heeft het ook gezegd. Toen Hij met de Schriftgeleerden in discussie was over wat rein en onrein is en daar later zijn leerlingen onderwijs over gaf. ‘Zien jullie dan niet in dat alles wat de mond ingaat in de maag terechtkomt en in de beerput weer verdwijnt. Wat daarentegen de mond uitgaat komt uit het hart, en die dingen maken een mens onrein. Want uit het hart komen boze gedachten, moord, overspel, ontucht, diefstal, vals getuigenissen en laster.’ De Heer Jezus noemt hier de zonden tegen het zesde, zevende, achtste en negende gebod. Ook in die volgorde. De zonden tegen onze naasten beginnen in ons hart. En daarom zegt de HERE ons: van alles waarover je waakt, waak vooral over je hart. Het is de bron je van leven. Uit onze harten komen onze zonden voort. **[Uit ons hart]**

Wanneer hebt u voor het laatst eerlijk uw hart onderzocht? Eens eerlijk op een rijtje gezet wat daar leeft. Wat drijft u? Waar zoekt u naar? Welke gevoelens en emoties leven daar? Overheerst dankbaarheid of ontevredenheid? Overheerst liefde of boosheid?

Is er barmhartigheid in uw hart of is uw hart hard als steen? Is uw hart gul of bekrompen? Onze leraar roept ons op om vooral over ons hart te waken. Dat is het belangrijkste. We moeten zagezegd aan geestelijke hartbewaking doen en heel geregeld tijd maken om de resultaten uit te lezen. En als de uitslag niet goed is, moeten we maatregelen nemen. Net als bij ons gewone hart. Dan nemen we toch ook maatregelen als we van de dokter te horen krijgen als het er niet goed mee is. Dan gaan we anders eten. Stoppen we met roken. Gaan we meer bewegen. Kortom we nemen onze maatregelen.

En wat doen we als we tot de conclusie moeten komen dat het met de geestelijke conditie van ons hart slecht gesteld is? Dan moeten we dus net als bij ons gewone hart in beweging komen. We moeten aan het werk. We moeten op zoek gaan naar datgene dat ons hart zo vergiftigt en dat bestrijden. Dat kost strijd. Dat kan ik u bij voorbaat zeggen. Dat vraagt discipline. U moet misschien bij bepaalde mensen uit de buurt blijven. Of bepaalde websites of televisieprogramma's vermijden. Of u moet bepaalde spullen misschien niet meer in huis halen. Of bepaalde dingen het huis uit doen. Of u moet misschien eens bepaalde dingen aanpakken die u al tijden moet aanpakken. Echt eens tijd gaan maken voor Bijbel lezen en gebed. Vaak weten we heel goed wat we zouden moeten doen, maar doen het toch niet. **[Geestelijke hartbewaking]**

Het nieuwe jaar is nu twee weken oud. En nu kun je je schouders ophalen over goede voornemens voor het nieuwe jaar. Misschien is het goede voornemen dat u voor dit jaar had, al in duigen gevallen. Maar zou het toch niet een heel goed moment zijn om, voor zover dat nodig is, grote schoonmaak te houden in ons hart? Om datgene wat ons hart al zo lang of zo vaak heeft vergiftigd met meer inzet te bestrijden. Maar dan niet uit verbetering. Niet omdat we onszelf anders een mislukking vinden. Maar vanuit de eerste woorden van deze les. 'Mijn zoon', of u mag ook lezen 'mijn dochter', dus vanuit de wetenschap dat God u in Jezus Christus lief heeft. Dat God met de woorden van deze les u leven in de ruimte wil zetten en u de vreugde in het leven wil teruggeven of het van nieuwe glans wil voorzien. Jezus Christus is voor ons gestorven om ons vrij te maken van schuld en zonden. We zijn geroepen om vrij te zijn, schrijft Paulus in Galaten 5, 15. Leef dan in die vrijheid en laat uw hart niet vergiftigen door allerlei boze verlangens en gevoelens. En u moet hierbij heel goed vasthouden dat u er niet alleen voor staat. **[Voornemen]** De HERE heeft u zijn Geest gegeven om u hierbij te helpen en te ondersteunen. En we moeten het ook niet doen om onszelf te kunnen eren vanwege onze pres-

taties. Want dan hebben we ons loon al. Maar om daardoor onze Verlosser Jezus Christus te eren. Want hoe kunnen we Hem meer eren dan door steeds meer op Hem te gaan lijken. Bewaak dus uw hart. Het is de bron van uw leven.

Amen